

DEĞİŞEN DÜNYADA İNSAN KAYNAĞI ANLAYIŞI ve GENÇ İŞSİZLİĞİ

Prof. Dr. Ercan Tatlıdil*

Giriş

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra demografik verilerin göstergeleri içinde en önemli olanı, özellikle gelişmekte olan ülkelerde görülen hızla büyüyen kentler ve bu kentlere yönelik göçlerdir. Dünya kent nüfusunun 2030 yılında 5.1 milyara çıkacağı tahmin edilirken. Yerel, bölgesel ve küresel bazda insan kaynağının niteliğinin de çalışma ve sosyal yaşamdaki değişimlere paralel olarak değişime uğrayacağını ortaya koymaktadır.

Dünya ekonomik yapısının küreselleşme ile birlikte, yapılan işlerin niteliği ve çalışan işgücünün özellikleri de değişmektedir. Özellikle bilgi, iletişim ve hizmetler sektöründe son yıllarda ortaya çıkan yeni iş koşulları ve bu iş koşullarını yaratan kaynaklar, insan kaynağının hazırlanmasında ve kullanımında yeni yaklaşımları da gündeme getirmiştir. Bu çerçevede Türk istihdam politikaları da eğitim politikalarıyla eşgüdüm içinde yeniden yapılanma eğilimini ortaya çıkarmaktadır. 1950'lerden sonra hızlı ve yoğun göçün kırdan kente yönelik akışı, hem kentsel hem de kırsal alanlarda sosyal yapı üzerinde farklı etkiler yaratmıştır. Çalışma yaşamının yeniden düzenlenmesi ve çalışan işgücünün bilgi ve becerileriyle donanımı, küreselleşme sürecinin etkisiyle de yeniden değerlendirilmektedir. Bu bağlamda genel istihdam politikaları ve bu politikalar içinde "genç istihdam"ı ayrıcalıklı bir konum olarak ele alınmaktadır.

Avrupa Birliği tam üyelik görüşmeleri arifesinde bulunan Türkiye AB istihdam eğitim ve genç istihdamı müktesebatı takip etmek, hukuki normlarını değiştirmek ve yapısal bağlamda mevcut kurumlarını düzenlemek veya yeni kurumlar oluşturmak zorunda kalmaktadır. Ülkenin kendine özgü sosyal ve fiziki koşullarından kaynaklanan problemlere çözüm üretilirken, AB mevzuatına uyuma yönelik politikalar üretmesi de beklenilmektedir.

Bu bildiriye, değişen insan kaynağı anlayışı ve genç işsizliği sorunu, değişimin nedenleri bağlamında verimlilik ve insan kaynağı ilişkisi açısından irdelenecektir. Özellikle genç işsizliği istihdam ve eğitim politikaları bağlamında sorgulanacaktır.

Değişme Sürecinde İnsan Kaynağına Yaklaşım

Toplumsal değişim yeni bir olgu değildir. İnsan yaşamının ve toplum yapısının değişim süreci binlerce yıl geriye gider. Bununla birlikte toplumların değişimi ve bu değişimin insan yaşamı üzerine etkileri 19. yüzyılda endüstri devrimi sonrasında daha etkin hale gelmiştir.

Günümüzde dünya, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler olarak iki bloğa ayrılmış kavramsal yaklaşımlar bağlamında tartışılmaktadır. Bu ayrımın temelinde genellikle zengin ve fakir ülkeler olarak ülkelerin sosyo-ekonomik gelişimleri esas alınmaktadır. Gelişmiş ülkeler "kent kültürü" nü paylaşan nüfusun kentsel alanlarda yerleştiğini, ekonomik büyüme ve endüstrileşmesinin yüksek düzeylerde olduğunu göstermektedir.

* Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü

Buna karşın gelişmekte olan ülkeler bu perspektif içinde büyük farklılıkları yaşamaktadır.

Bilindiği üzere sosyo-ekonomik gelişme üç çeşit kaynağın etkin olarak kullanılmasını öngörür: ekonomik ya da parasal, fiziksel ya da materyal ve toplum ya da insan. Bu üç kaynak arasında en önemli ya da kritik olanı insan kaynağıdır. Çünkü insan kaynağının kullanımı parasal ya da yatırımlar açısından daha fazla fayda yaratmaktadır. Son otuz yıldır sadece çok gelişmiş endüstri toplumlarında değil, fakat aynı zamanda gelişmekte olan toplumlarda bilgi ve iletişim teknolojileri devrimine sahip olmaktadır. Bunun anlamı, bu gelişmeler iş, beceri yapısı ve yatırım örgütlenmelerinin yeniden şekillenmesine neden olmaktadır. Bu çerçevede değişimler iş pazarında kuramsal değişimleri meydana getirirken aynı zamanda toplumlarda bir bütün olarak değişime neden olmaktadır. Değişimin yeni adımı ve üretim modelleri sürekli değişen pazar taleplerini karşılamada yeni üretim süreçleri ve yeni esaslara dayanan değişmelerin ortaya çıkmasını hedeflemektedir. İş yapısının bu değişme sürecinde gelecekte sadece çok yüksek eğitim görmüş çalışanlar iş bulmayacaktır. Fakat aynı zamanda ortaya çıkacak işler çok iyi beceri kazanmış çalışanlara yönelecektir. Belki bedensel ya da geleneksel işler tamamen ortadan kalkmayacak, fakat çok yakın gelecekte iş pazarında bu tür işler hızla önemini kaybedip istihdam yaratmada yetersizleşecektir. (E. Tatlıdil, 2002; s.4)

Ekonomik küreselleşme olgusunu Turin European Council 20. yüzyılın sonunda Avrupa Birliği (AB) nin karşı karşıya kaldığı en önemli problem olarak şöyle tanımlamıştır. Küreselleşme kavramı ekonomik büyüme sürecinin dünya çapında bütünleşmesidir. Bu bütünleşmenin esas yönlendiricileri olarak da aşağıdaki üç faktör ön plana çıkmaktadır.

*Uluslar arası ticaret ve sermaye hareketliliklerinin serbestleşmesi;

*Teknolojik sürecin ve bilgi toplumunun değerlerinin itici güç olarak ortaya çıkışı

*Ortak tanımlar ve standartların paylaşımı

Bu üç faktör çalışma yaşamına yeni bir biçim ve yeni bir yaşam anlayışı formunu dünya genelinde tanıtmıştır. Bunun anlamı, bilgi-iletişim teknolojilerinin yaygın biçimde kullanımı ve gelişmesiyle teknolojik değişim ve tarihsel bir dönemi yaşadığımızın ortaya konulmasıdır.

Ülkeler, bölgeler ve sektörler arasında bilgi ve iletişim teknolojilerinin çok hızlı kullanılmasıyla bütün ülkeler (gelişmiş ülkeler de buna dahildir) zenginlik yaratmada büyük potansiyele sahip olabilmek ve daha iyi hizmet ve daha yüksek yaşam standartları için bu küresel değişimde yer almaktadırlar. Özellikle bölgesel ve sektörel gelişme ve sektörler arası işgücü dolaşımında ayrıca insan kaynakları yatırımına bu yaklaşım yeni bir form ve yeni bir anlayış getirmiştir.

Verimlilik ve İnsan Kaynağı İlişkisi

İkinci dünya Savaşı sonrası, ortaya çıkan sosyal ve ekonomik yıkımlar, arz-talep dengesinde yetersizlikleri ortaya çıkarmıştır. Talep baskısı, kitlesel üretimi ve tam kapasite istihdamına olumlu baskı yaratarak hızlı büyümeye neden olurken, işsizlik

sorununun çözülmesine yardımcı olmuştur. Özellikle savaş sonrası Avrupa'da işgücü göçü taleplerini de beraberinde getirmiştir. Sermayenin ve işgücü hareketliliğinin yaşandığı dünya 1970'lerden sonra yeni bir evreye geçmiştir. Bu evrede ekonomik rekabet üretilen mal ve hizmetlerin fiyatlandırılması ve kalitesinde tüketici eğilimlerini ön plana çıkarırken, dünya tek pazarının şekillenmesine de katkı sağlamıştır.

1980'li yıllardan sonra giderek artan uluslar arası rekabet, ulusların dünya pazarındaki ekonomik gücünü ulusal düzeyde rekabet edilebilirlik konusunda en önemli kavramın ulusal verimlilik olduğunu ortaya çıkarmaktadır.(M.Poter; s.14) Burada vurgulanan, toplumun yaşam niteliğinin yükseltilmesinde verimliliği yükseltebilme becerisine büyük önem yüklemektedir.

Ekonomi ve ekonomik sosyoloji literatüründe, bir ülkenin ekonomisinin ve sektörel özelliklerin rekabet edilebilirliği; "verimlilik artışı eğilimleri" bağlamında tartışılmaktadır. Şüphesiz bu tartışmaların ana temaları ya da anahtar kavramları; o ülkenin gayrisafi yurt içi hasılası (GSYİH), sektörlerde yaratılan katma değer, nüfus artış hızı, istihdam durumu, çalışan işgücünün eğitim durumu, bilgi ve teknoloji kullanma becerisi vb. özellikle son yirmi yıldır üretimde kullanılan girdiler içinde anahtar konumuna gelen işgücü verimliliğidir. Günümüz kavramında ise "insan kaynağı niteliği" dir. Bir başka deyimle, GSYİH'de çalışanların sayısı, sektörler arası dağılımı ve eğitim ve mesleki beceri durumu ve oranları ülke ekonomisinin rekabet gücünün hesaplanmasında kullanılmaktadır. Bir ülkede kişi başına GSYİH, o ülkede yaşayan insanların asgari geçim standardı için gerekli olan kaynaklara ulaşım ulaşılmadığının da göstergesidir. (D.Büyükkılıç; s.3-4)

Sürdürülebilir kalkınmada, ekonomilerin temel sorunu verimlilik artışları üzerine yoğunlaşmaktadır. Bilimsel çalışmalarda verimlilik artışları; İşletmelerin fiziksel sermaye yatırımları kadar, eğitim ve teknolojiye yaptıkları yatırımlar

Ülkelerin insan kaynaklarını geliştirmek için; eğitim, araştırma ve alt yapıya yaptıkları yatırım desteğidir.

Ülkelerin verimlilik artışları açısından yaptıkları kamu, eğitim, araştırma ve alt yapı çalışmaları sadece ülkelerin rekabet gücünü artırmamakta fakat aynı zamanda ekonominin derinlik kazanarak, istihdam yaratma kapasitelerini artırmaktadır.

Tablo 1 AB Ülkeleri 1990-1999 Nüfus ve GSYİH Yıllık Ortalama Değişimleri, (%)

ÜLKELER	Nüfus	GSYİH
Avusturya	0,51	4,24
Belçika	0,36	1,91
Danimarka	0,38	2,19
Finlandiya	0,41	1,79
Fransa	0,45	1,58
Almanya	0,38	1,38
Yunanistan	0,44	2,12
İrlanda	0,74	6,65
İtalya	0,18	1,36
Lüksembourg	1,41	5,73
Hollanda	0,62	2,73
Portekiz	0,13	2,92
İspanya	0,16	2,29
İsveç	0,34	1,41
İngiltere	0,36	2,09
Türkiye	1,77	3,13
ABD	0,98	3,13
AB (15)	034	1,83

Kaynak: Deniz Büyükkılıç, Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları No: 651 s. 18

Tablo 2: Türkiye'nin AB'ye Dahil olması Halinde Ülkelerin AB Toplam Nüfusu ve GSYİH'si içindeki Payları (%) 1999 yılı itibariyle

ÜLKELER	Nüfus Payı	GSYİH Payı
Avusturya	1,83	2,30
Belçika	2,33	2,88
Danimarka	1,20	1,60
Finlandiya	1,17	1,36
Fransa	13,38	15,27
Almanya	18,58	22,19
Yunanistan	2,38	1,80
İrlanda	0,85	1,09
İtalya	13,05	14,53
Lüksembourg	0,10	0,20
Hollanda	3,58	4,57
Portekiz	2,26	1,87
İspanya	8,92	8,19
İsveç	2,01	2,32
İngiltere	13,46	15,16
Türkiye	14,90	4,67

Kaynak: Deniz Büyükkılıç, Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları No: 651 s. 23

Türkiye'nin Nisan 2003 İlgücü Hane Halkı Anket Sonuçlarına göre; Türkiye'deki ekonomik ve sosyal göstergeler incelendiğinde, gelişimin, işgücü, ekonomik büyüme ve nüfus göstergeleri, kriz sonrası ayrıcalıklı bir duruma gelmiştir.

2002 yılı ekonomik büyüme oranı.....%7,8

2002 yılı Nüfus artış oranının iş talebi.....%3

2002 yılı yaratılan iş arzı büyümesi.....%1

Ekonomik büyüme oranındaki artış istihdama yansımamaktadır

Son istatistiki veriler 15-65 yaş grubu içinde çalışabilir işgücü her yıl 1 000 000 (bir milyon) kişi artmaktadır.

Bu rakamın 700 000 kişisi iş talebinde bulunmaktadır

2002 yılındaki işsizlik oranı geçmiş yılların en yüksek düzeyine ulaşmıştır. Bu oran %10,4'tür.

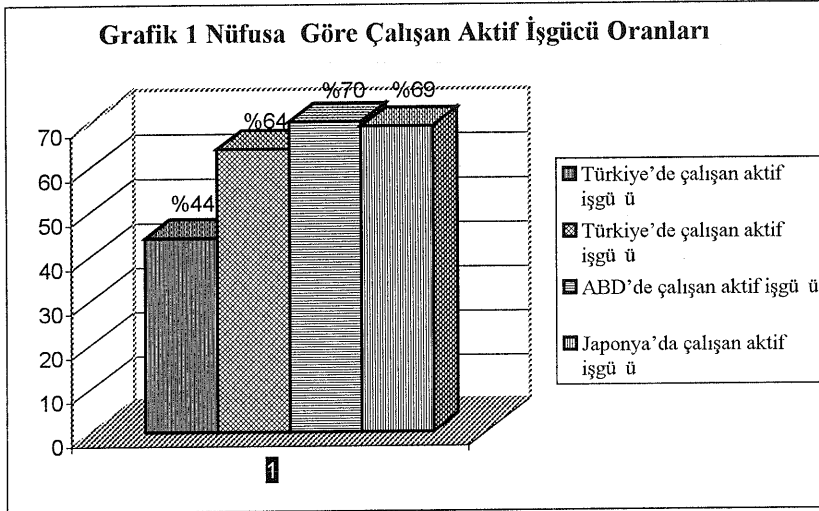
22 400 000 kişi olan çalışan işgücünün;

2 400 000 kişisi işsizdir.

1 200 000 eksik istihdam

son yıllarda her yıl yaklaşık 2 000 000 kişi iş talep etmektedir.

Türkiye'de çalışan işgücünün oranı tam üyelik görüşmelerine katılmayı beklediğimiz AB ve güçlü ekonomi olarak görülen ABD ile karşılaştırıldığında farklı bir anlam kazanmaktadır. (DİE: s.73 ve Eurostat 2002: s.73) Grafik 1 de görüldüğü gibi nüfusun çalışma yaşamı içindeki oranları önemli bir farklılık göstermektedir. Türkiye'de istihdam edilen işgücünün oranı sadece %44 iken Avrupa Birliğinde %64, ABD'de %70, Japonya'da ise %69'dur. Gelişme ve sürdürülebilir kalkınma anlayışı içinde istihdam edilen işgücü oranlarının genel nüfus içinde genişlemesi beklenmektedir.

DİE'nün 2001 Hane Halkı Anket sonuçlarına göre çalışan işgücünün $\frac{1}{4}$ 'ü kadındır. Bunların büyük bir kısmı yaklaşık %70'i tarım sektöründe istihdam edilmektedir.

Kadınlar arasında çalışma oranları ise göçle birlikte hızla düşmektedir. 1950-1960 döneminde kadınların %45'i istihdam edilirken, yarım yüzyıllık dönemde bu oran %32'ye düşmüştür. Kırdan kente yönelik göç, tarım sektöründe istihdam edilen kadınların kentsel sektörde eğitim donanımı eksikliği nedeniyle düşmektedir.

AB'inde 2005 yılına kadar kadınların istihdamı %70'e çıkarılması hedeflenmiştir. Hali hazırda bu oran Kuzey Avrupa ülkelerinde yakalanmış durumdadır.

Sosyal güvenlik sistemi içinde yer alan işsizlik sigortası Türkiye'de ancak 2002 Mart ayında yürürlüğe girmiştir. OECD ve AB ülkelerinde çok yıllar önce yürürlükte ve işlemektedir.

Türkiye'de Emekli Sandığı, Sosyal Sigorta ve Bağ-kur sistemleri kapsamında çalışan işgücünün oranı çok düşüktür. Çalışanların emeklilere oranı fevkalade düşüktür.

Türkiye'de çalışan her 1,5 kişi1 kişiye bakmaktadır

AB'de ise çalışan her 4 kişi.....1 kişiye bakmaktadır

Kuzey Avrupa ve Gelişmiş Dünyada her 6 kişi.....1 kişiye bakmaktadır

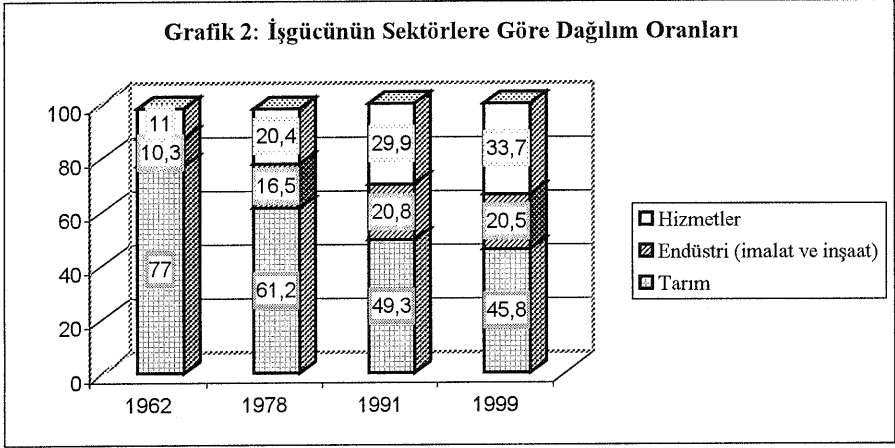
Türkiye'de İşgücünün Değişimi

Türkiye'de ulusal ekonominin tarıma dayalı olduğu ileri sürülse de gayri safi ulusal hasılanın sadece %14,5'i tarım sektöründen gelmektedir. Buna karşın sektörlere göre çalışan işgücünün istihdamına bakıldığında 1999 verilerine göre en fazla işgücü %45,8 ile tarım sektöründe yer almaktadır. Bu oran daha önceki yıllara bakıldığında tablo 3te görüldüğü gibi tarım sektöründe istihdam edilen işgücü çok daha yüksektir.

Tablo 3 İşgücünün Sektörlere Göre Dağılım Oranları (%)

Sektör	1962	1978	1991	1999
Tarım	77,0	61,2	49,3	45,8
Endüstri (imalat ve inşaat)	10,3	16,5	20,8	20,5
Hizmetler	11,0	20,4	29,9	33,7

Kaynak: DİE İşgücü ve İşyerleri Sayımı Anket sonuçlarından derlenmiştir

Kaynak: DİE İşgücü ve İşyerleri Sayımı Anket sonuçlarından derlenmiştir

1962 ve 1999 yılları arasında çalışan işgücünün sektörler arası dağılımı incelendiğinde tablo 3te görüldüğü gibi tarım sektöründe çalışan işgücünün yıllar itibariyle düştüğü ve tarım sektöründen kopan işgücünün başta hizmetler sektörü olmak üzere endüstri sektörüne kaydığı görülmektedir. Kırdan kente yönelik göçler sektörler arası işgücü transferinde önemli yer tutmaktadır. Aynı zamanda verilere göre kırsal kesimde kullanılmayan işgücü ve açık işsizlik oranları kentsel işsizlik oranlarının da arttığı dikkati çekmektedir. Özellikle kentsel sektörün talep ettiği işgücü niteliğinin kırsal kesimden gelen göçmenler tarafından doldurulamamış olması önemli bir faktör olarak görülmektedir.

Kırdan kente yönelik göçe katılan nüfusun genç, dinamik yaş grubu içinde yer alması, eğitim düzeyi düşük, kentsel sektörün talep ettiği bilgi ve beceriden yoksunluk genç işsizlik oranlarını yükseltmektedir. Özellikle küresel ekonomide ve küresel pazara yönelik üretim yapan işletmeler bilgi ve teknoloji kullanımına yönelirken bedensel ve geleneksel işlerin de azalmasına neden olmaktadır. Bu eğilim süreci içinde eğitim ve mesleki bilgi ve beceriden yoksun genç nüfusun istihdamı da zorlaşmaktadır.

2002 yılı verilerine göre, AB tam üyesi ülkelerin çalışan işgücünün %67'si hizmetler sektöründe çalışırken, %29'u endüstride ve sadece % 4'ü tarım sektöründe istihdam edilmektedir. (Eurostat 2002; s.73) Nüfusun yaklaşık %95'inin kentsel alanlarda yerleştiği AB ülkelerinde kırdan kente yönelik göçün yaşanmadığı görülmektedir. Kırsal nüfus ile kentsel nüfus arasında özellikle okullaşma çağında önemli bir farklılığın görülmediği bu ülkelerde, cinsiyet açısından da okullaşma oranlarında önemli bir farklılık dikkati çekmemektedir. Aynı zamanda son yıllarda, yüksek öğrenime devam eden gençler arasında kadınların çok az bir farklılıkla erkeklerden daha fazla okul sisteminde yer aldığı da görülmektedir. Yine AB ülkelerinde 18-24 yaş arası nüfusun sadece %20'sinin hiçbir mesleki eğitim, bilgi ve beceri kazanmadan okul dışı kaldığı görülmektedir. (Eurostat 2002, s.67) Sosyal ve

eğitim politikalarında yapılan çalışmalarla bu oranın dşşrlmesine çaba harcanmaktadır. 1970'li yıllardan sonra yapılan çalışmalarla okul sistemine katılım oranlarının artırılmış olması ve genç nüfusun okul sisteminde daha uzun süre kalmasının sağlanması, genç işsizlik oranlarının sürekli düşme eğilimi içinde olduğu görülmektedir. 2000 yılında AB lkelerinde 15-24 yaş grubu içinde yer alan 3.5 milyon genç işsizdir. Bu oran ... yaş grubunun %7.8'dir. Bir başka anlatımla bu yaş grubunda çalışan işgücünün %16.2'sidir. (Eurostat 2002; s.80)

Kırdan kente yönelik yoğun gn yaşanıldığı, nüfusunun üçte birinin kırsal kesimde yer aldığı, kır ile kent arasında özellikle okullaşma oranları açısından büyük farklılıkların yaşandığı Türkiye'de cinsiyetler arasında da kadımların okullaşma oranlarının düşük olması AB ülkelerinden farklı problemleri de gündeme getirmektedir. Özellikle genç işsizliğinin son verilerle arttığı görülen Türkiye'de okul sistemi ile değişen iş pazarı arasındaki ilişkinin kurularak, okul sistemine katılımın artırılması ve okulda kalma yıllarının uzatılması gerekmektedir. Bu bağlamda çalışan nüfusun yarısına yakın bir kesiminin ilkokul mezunu olması, işsizlik oranları açısından da özellikle kentsel sektörde işsiz kalanların eğitimden veya mesleki bilgi ve beceriden yoksun olanların daha fazla etkilendiği görülmektedir. Yapılan araştırmalar ve DİE'nin verileri iş bulmada ve işe devamda mesleki bilgi ve beceriyle donanmış olanların daha fazla avantajlı olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle orta kademe mesleki bilgi ve becerilerin verildiği mesleki eğitim kurumlarından mezun olan gençlerin istihdamında fazla sorun yaşanılmazken; lise ve pazarın gereksinim duymuş olduğu mesleki bilgi ve beceriyle donatılmamış niversite mezunlarının işsizlik sorununun da yoğun yaşanıldığını ortaya koymaktadır. 2002 DİE Hane Halkı İşgücü Anket sonuçlarına göre, her üç eğitimi gençten birisi işsiz konumdadır.

Türkiye'de gerçekleştirilmesi gereken eğitim reformları kapsamında, orta ğretim kurumlarının yeniden gözden geçirilmesi gerekmektedir. AB'de orta ğretim kurumlarına devam eden gençlerin %60'ı mesleki-teknik eğitim ve ıranklık sisteminde yer alırken, %40'ı niversite eğitim programlarına hazırlayan liselere devam etmektedir. Bu oran başta Almanya olmak üzere, Kuzey Avrupa lkelerinde mesleki-teknik eğitimine ve ıranklık eğitimine devam edenlerin oranı %80'lere çıkmaktadır. Değişen pazar koşullarına göre gereksinim duyulan işgücünü hazırlayan esnek eğitim programları belki de AB lkelerindeki genç işsizliğini azaltmada önemli bir etken olmaktadır. Türkiye'de ise orta ğretim ikinci kademesine ya da başka bir deyimle zorunlu temel eğitim kurumlarından sonra devam eden gençlerin %70'i niversiteye hazırlayan lise eğitimine devam ederken, sadece %30'u mesleki ve teknik eğitim programları veren meslek okullarına gitmektedir.

Yüksek ğrenim Anlayışına Yeni Yaklaşımlar ve Avrupa Birliği

Türkiye'de olduğu gibi tüm Avrupa'da eğitim politikaları yüksek öğrenimle ilgili tartışmaları odak merkezine taşımiştır. Tartışmalarda iş piyasasının ihtiyaçları ve öğrenim istekleri reform hareketleri sürecinde cazibe merkezi olarak görülmektedir. Öğrenciler değişik eğitim sistemlerinde geniş bir işbirliği çabasının geliştirdiği destekle onaylanan akademik dereceler için beklentilerini yükseltmişler ve hareketlerini artırmışlardır. Yüksek ğrenim yapısının ahengi Avrupa eğitim önderlerinin ilgi

merkezidir ve uluslar arası toplantıların organizasyonu bu yaklaşımla açıklanır. Bu görüş aynı zamanda Haziran 1999 da Bologna'da toplanan yüksek öğretim Bakanlarının konferansı ve çok yakın zamanda da Mayıs 2001'de Prag'da ortaya konulmuştur.

Hem ekonomide hem de yüksek öğretimde uluslar arasılaşmadaki yükselme üniversitelerin sayısındaki artışla, yeni çalışmaların değerlendirilmesini öngören diğer bir büyük problem ortaya çıkmıştır. Bilginin hızlı gelişimiyle bu problem bir işletme esası üzerine oturtulmuştur. 21. yüzyılın ilk on yılında yüksek öğretim kurumlarının gelişiminin devamı (hem öğretim hem de araştırma çalışması) yeni eğitimin önemli bir parametresi olarak görülecektir. Avrupa Birliği ülkelerinin kurumlarının dışarıda ya da içerde gelişiminin ortak hedefi kalitenin iyileşmesidir. Türkiye'de yüksek öğretim kurumlarının kalitesini artırma konusunda yapmak zorunda olduğu çalışmalarda değişen dünya koşullarının, ekonomik sosyal ve kültürel bütünleşme süreci içinde insan kaynağına yönelik değişen anlayışları takip etmek zorundadır. Özellikle, tam üyesi olmayı hedeflediğimiz AB'nin eğitim sistemine yönelik politikalarının yakından takip edilerek yapısal dönüşüm sürecinde bu politikaların yansımalarını değerlendirilmesi zorunludur.

Özellikle, günümüz çalışmalarında Avrupa Birliği'nin 15 üye ülkesinde yeni katılımıyla 25 üyeye çıkan AB'inde yüksek öğretim kurumlarının değerlendirilmesi fonksiyonunun ve gelişiminin anlaşılmasındaki sorulara yanıt arayan bir çabadır. Eğitimin bu özel basamağına yani yüksek öğrenime ilginin yoğunlaşması bizim ülkemiz için de aynı derecede önemlidir.

Sonuç olarak Türk yüksek öğrenimi hem verimlilik süreci hem de bilimsel araştırmalardaki değişmeyi öngören, tamamen yeni bir çağın gereklerini ve gelişimlerini anlaması ve karşılama sürecinde; organizasyonu sadeleştirmede acil olarak hedeflerini yeniden gözden geçirmelidir. Yeni koşulları karşılayabilmek için geleceğe yönelik bir vizyon geliştirmeli; hızlı ve kökten bir reforma gitmelidir. Bu amaçların ve hedeflerin nasıl başarılacağına ifadesidir. Koşulların getirdiği engeller çoktur Fakat aynı zamanda bir uluslar arasılaşma içeriğinde gençlerin eğitim kalitesindeki gelişiminin bir amaç olarak ele alınması da önemli bir sorumluluktur.

Sonuç

1950'li yıllardan sonra gelişmekte olan tüm ülkelerde görüldüğü gibi, kırdan kente yönelik yoğun göçün yaşandığı Türkiye'de istihdamda ve çalışma yaşamında ortaya çıkan köklü değişimler, tüm sosyal yaşam üzerinde de etkili olmuştur. Son yirmi yıldır küreselleşme süreciyle yaşanan uluslar arası rekabet, dünya pazarının standartlarını ortaya çıkarmıştır. Toplumların yaşam niteliğinin yükseltilmesinde standartlara uygun verimlilik ve kalitenin yükseltilmesi, insan kaynağının niteliği ile yeni bir boyut kazanmıştır. Ülkelerin Gayri Safi Yurt İçi Hasılası, sektörlerde yaratılan katma değer, nüfus artış hızı, istihdam durumu, çalışan işgücünün eğitim durumu, bilgi ve teknoloji kullanma becerisi ve genç işgücünün istihdama yönelik donanımı yirmi yıldır tartışılan konular arasında ağırlıklı olarak yer almıştır.

Türkiye yoğun göçlerle sadece kent dokusunun sosyal ve fiziki koşullarını kontrol etmede yetersiz kalmamıştır. Aynı zamanda kentsel alanlarda üretim yapan ekonominin gereksinim duymuş olduğu nitelikli insan kaynağını hazırlamada da

zorluklar yaşamaktadır. Özellikle değişen dünya koşullarına ayak uydurmada önemli bir kaynak olan genç işgücünün istihdamının sağlanmasında; ekonomik derinliğin oluşumunda girişimci niteliği ile küreselleşmenin etkin üyesi olması beklenen Türkiye’de eğitim kurumları gençlere yönelik çağdaş politikalar üretmede yetersiz kalmıştır. Bu çerçevede yaşam boyu öğrenim anlayışının temel politikası haline geldiği günümüz dünyasında, Türk eğitim sistemi akademik, mesleki-teknik ve çıraklık eğitim sistemleri olarak yeniden yapılanmayı hedeflemelidir. Özellikle dünyanın ekonomik büyüklük açısından 17. sırada yer aldığı öne sürülen Türkiye’de işsizlik ve genç işsizliği istihdam derinliğinin sağlanamamış olması nedeniyle devam etmektedir. Kırsal kesimden kentsel alanlara gelen okul sisteminden yeterince yararlanamamış genç işgücünün istihdamına yönelik mesleki ve teknik eğitim programları ile meslek edinemeyenlerin işsizlik durumlarının “kronik” bir durum kazanacağı kaygısı duyulmaktadır. Okul sisteminin, çalışma yaşamının gereksinim duymuş olduğu alanlarda, öğrenme çağında olanlar kadar öğrenme çağı dışında kalmış olanlar için de meslek edindirme programlarına yönelmesini gerekli kılmaktadır. Ekonomik gelişme ve sürdürülebilir kalkınma politikalarında istihdam, önemli bir gösterge olarak görülmektedir. Bu bağlamda Türkiye’nin öznel koşulları içinde ekonomik büyüme ve istihdamdaki genişleme politikalarıyla eşgüdüm içinde ele alınmak zorunluluğunu ortaya çıkmaktadır.

Kaynaklar

- Avrupa Birliği, Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği 2002 Yılı İlerleme Raporu, Tisamat Bas.Sanayii.Ankara 2002
- Deniz Büyüklüğü; Türkiye ve AB Ülkelerinde Ekonomik Başarı ve verimlilik Karşılaştırmaları,1990-1999, Milli Produktivite Merkezi(MPM) Ankara, 2001
- DİE, İşgücü Hane Halkı Surveyi, 2003
- Ercan and Rezzan Tatlıdil; “The Effects of Global Changes on Human Resources:A Case of Rural Urban Migration in Turkey”, presented paper in Local Resources and Global Trades:Environments and Agriculture in the Mediterranean Region, symposium, April 25-30, 2002, Rabat
- Ercan Tatlıdil, “The Effects of Rapid Urbanization in a Turkish City: İzmir” presented paper in Coastal Zone Management in the Mediterranean Region, Symposium, April 26- May 1, 2001, İzmir
- European Commission, Bulletin of the EU Supplement 3/96, Living and Working in Information Society, Belgium, 1996
- European Commission; Education and Culture in Europe, Le Magazine, no.15-2001, BrusselsEurostat, The Social Situation in the European Union 2002, European Commission, Belgium 2002
- M.Potter; The Competitive Advantage of Nations, The Macmillan Press Ltd.,1991